

INFORMACIJA

TARPTAUTINĖ JONO KAZLAUSKO KONFERENCIJA

Vilniaus universiteto Baltų filologijos katedra 2000 m. lapkričio 3 dieną surengė tarptautinę konferenciją „Jono Kazlauskio diena: istorinės gramatikos dalykai“. Tai jau ketvirtoji Jono Kazlauskio atminimui skirta konferencija, šįkart jubiliejinė – žymiajam baltistui būtų sukakę 70 metų. Tą proga Albertas Rosinas parengė Kazlauskio raštų du tomus, pirmasis tomas pasirodė prieš konferenciją.

Konferencijoje perskaityta dvylika pranešimų. Penki iš jų tiesiogiai susiję su Jubiliatu: Jonas Palionis (Vilnius) apžvelgė Kazlauskio gimtinės apylinkių vietovardžius XVII a. metrikuose, Rosinas (Vilnius) įvertino Kazlauskio nuopelnus istorinei morfologijai, Aleksas Girdenis (Vilnius) – fonologijai, Rickas Derksenas (Leidenas) – akcentologijai, o Stevenas Youngas (Baltimore) Kazlauskio idėją apie du žemaičių tarmių prozodinius posistemius (vienam būdingas žodžio, o kitam – skiemens kirtis) pritaikė latvių kalbai. Jubilato mintis būtų plėtojęs ir Jurijus Stepanovas (Maskva), į konferenciją negalėjęs atvykti.

Kiti pranešėjai gvildeno baltų kalbų prozodijos, fonologijos, morfologijos ir kitokias problemas. Olegas Poljakovas (Vilnius) savo pranešimą skyrė Fortunatovo–de Saussure'o dėsnio reinterpretacijos aspektams, Žaneta Markevičienė (Vilnius) dalijosi pastebėjimais apie vakarų aukštaičių kauniškių vokalizmą, Karis Liukkonenas (Helsinkis) aptarė kai kurias daiktavardinės kilmės veiksmožodžio formas, Lidija Leikuma (Ryga) – latvių aukštaičių tarmių veiksmožodžio formų panaudojimą latgaliečių rašomojoje kalboje. Axelis Holvoetas (Vilnius) sutelkė dėmesį į predikatyvinių linksnių vartojimo istoriją baltų kalbose, o Anatolijus Nepokupnas (Kijevas) – į baltų kalbų liepos pavadinimo abiejų giminių formas. Toliau nuo konferencijos tema-

tikos buvo Ainos Blinkenos (Ryga) pranešimas – kalbėta apie poezijos vertimą, skatinantį realizuoti kalbos išgales ir kurti.

Išleistose konferencijos tezėse* rasime ir neatvykusių mokslininkų pranešimų santraukas: Džojo Edelman (Maskva) „Sintaksiniai ir leksiniai tabuizmo darybos modeliai (iranėnų ir baltų kalbų paralelės)“, Andros Kalnačos (Ryga) „Latvių kalbos daiktavardžio linksnių poliseminės ir sinoniminės sistemos raida“ ir Stepanovo „Jono Kazlauskio atminimui: nauja recenzija senai, bet amžinai jaunai knygai“. Girdenio ir Markevičienės pranešimų tezės nepaskelbtos.

Bonifacas Stundžia

TRISDEŠIMT SEPTINTOJI ARTURO OZOLO DIENA

2001 metų kovo 16 dieną Latvijos universiteto Baltų kalbų katedra surengė tradicinę, jau 37-ąją, Arturo Ozolo dieną. Šį kartą ji buvo skirta 120-osioms Stērstu Andrejo „Latvių gramatikos“ metinėms paminėti. Konferencijos tema „Gramatikos teorijų radimasis ir raida“ („Gramatisko teoriju sākotne un attīstība“) perskaityta aštuoniolika pranešimų. Pranešėjai atstovavo ne tik Rygos, bet ir Liepojos bei Ventspilio aukštosioms mokykloms, trečdalį pranešimų perskaitė svečiai iš Stokholmo, Sankt Peterburgo, Šiaulių ir Vilniaus.

Konferencijoje vyravo istorinė tematika. Du klasikinės filologijos pranešimai tarsi davė konferencijai pamušalą. Juos perskaitė Vita Papparska „Giminės kategorija senovės graikų po-

* Jono Kazlauskio diena: istorinės gramatikos dalykai. Tarptautinės konferencijos programa ir tezės. Vilnius, 2000 m. lapkričio 3 d. Red. R. Vencutė, Vilniaus universiteto leidykla, 2000, 36 p. Konferenciją parėmė Lietuvos valstybinis mokslo ir studijų fondas ir Vilniaus universitetas.

žiūriu“ ir Māris Stradaš „Iš romėnų gramatikų istorijos (II a. pr. Kr.–V a.)“.

Stērstu Andrejo gyvenimā ir darbus apžvelgē, jo gramatikā apibūdino Rasma Grīslē. Palyginęs Stērstu Andrejo duotā debityvo apibrėžimā su vėlesnių kalbininkų požiūriu į šią latvių kalbos gramatinę kategoriją Aleksejus Andronovas pabrėžė gramatikos autoriaus įžvalgumą. Gunta Smiltnece aptarė daiktavardžių linkniavimo aiškinimą G. F. Stenderio gramatikoje „Neue vollstāndigere Lettische Grammatik“ (1761). Sarma Kļaviņa papasakojo, kaip Augusto Bilensteino 1863–1864 m. Berlyne išleista dviejų dalių gramatika „Die lettische Sprache nach ihren Lauten und Formen“ buvo įtraukta į indoeuropeistikos mokslo apyvartą. Dzintra Paeglē savo pranešime nagrinėjo, kaip latvių kalbotyroje skirti gramatinio aprašo morfologijos ir sintaksės lygmenys, kalbos dalys ir sakinio dalys, kaip aiškinta veiksmažodžių formų daryba.

Trys lietuvių pranešimai buvo skirti sintaksės temoms. Bronius Maskuliūnas kalbėjo apie posesyvines konstrukcijas su veiksmažodžiais *būti* ir *turėti* lietuvių ir kitose kalbose. Jantina Švambarytė, tarsi pratęsdama šią temą, nagrinėjo subjekto naudininko su veiksmažodžiu *būti* konstrukcijų paplitimą lietuvių kalbos tar-mėse XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje. Be to, remdamasi lietuvių dialektologijos duomenimis ji aptarė objekto galininko ir vardininko konkurenciją konstrukcijose su *reikėti* tipo veksmožodžiais ir bendratimi. Artūras Judžentis supažindino su žodžių tvarkos tipologijos metodika ir apžvelgė jos taikymą lietuvių kalbotyroje.

Aktualias nesenos kalbotyros praeities temas savo pranešimuose nagrinėjo Jānis Kušķis („Terminologijos kaita XX a. 5-ojo dešimtmečio antrosios pusės gramatikos darbuose“) ir Stokholmo universiteto doktorantė Eglė Marcinkevičiūtė („Sovietinė kalbos politika ir Lietuvos bei Latvijos kalbos kultūros leidiniai“).

Teorinėms problemoms buvo skirti Maijos Baltiņos („Konservatyvizmo, elitarizmo ir naujoviškumo aspektai vertinant gramatinės sistemas“; remtasi bendrąja sistemų teorija), Baibos Kangerės („Mokslas, teorija, tradicija“; kalbėta apie mokslinės ir praktinės gramatikos, deskriptyvinės ir preskriptyvinės kalbotyros, šnekamosios ir raštų kalbos priešpriešas, raginta nacionalinėje kalbotyroje daugiau remtis bendrąja lingvistikos teorija), Valentinos Skujinos („Gramatikos kategorijų vaidmuo formuojant terminų sistemą“;

nagrinėta, kaip terminologija išnaudoja kalbos gramatinės sistemos teikiamas galimybes) ir Irinos Dimantės („Transpozicija kalboje“; daugiausia apie vienos kalbos dalies žodžių perėjimą į kitą kalbos dalį) pranešimai. Igoris Koškinas nagrinėjo žodžių leksinės ir gramatinės reikšmės tarpusavio santykio ir jų rekonstrukcijos problemas. Ingūna Greitānė aptarė formaliųjų gramatikų (ypač *Universal Network Language*) taikymą kompiuteriu apdorojant latvių kalbos duomenis.

Konferencija buvo gerai organizuota. Skaitytus pranešimus numatoma spausdinti leidinyje „Baltu filologija“. Įdomūs konferencijos pranešimai, malonus bendravimas ir šeiminių svetingumas tą žvarbią, apniukusią Rygos dieną sudarė giedrą nuotaiką ir paliko šviesius prisiminimus.

Artūras Judžentis

JONAS ZEMVALDAS BALKEVIČIUS
(1923–2000)

Labai neįprasta rašyti būtuojų laiku apie docentą Joną Zemvaldą Balkevičių – populiarųjį Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto dekaną (1979–1984), Istorijos–filologijos ir Filologijos fakulteto prodekaną (1964–1975), didžiųjų Universiteto švenčių, kultūros renginių *spiritus movens*, sintaksės ir latvių kalbos specialistą, oratorių ir optimistą iš prigimties. Deja, nepermaldujama lemtis 2000 m. gruodžio 8 dieną išplėšė jį, einantį 78-uosius metus, iš mūsų tarpo, išplėšė po ilgos ir varginančios ligos.